

УПРОВАДЖЕННЯ ПРОПЕДЕВТИЧНОГО КУРСУ «ЧАРІВНІ МАНДРИ В СВІТ ІНФОРМАТИКИ» ДЛЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ — ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Рощина Наталія Олексіївна,

*директор Комунального закладу міжшкільного навчально-виробничого
комбінату «Комп'ютерний центр» Вознесенської міської ради
Миколаївської області, учитель інформатики, учитель-методист,
yfnfif06@list.ru.*

Анотація. У статті розглядається проблема підготовки дошкільників до навчання у середній школі, до вивчення нового предмету — «Сходинки до інформатики». Освітня лінія «Комп'ютерна грамота» Базового компоненту дошкільної освіти України спрямована на опанування вихованцями старшої групи дитячого садка логіки роботи з комп'ютером, ознайомлення з можливостями обчислювальної техніки, сучасних інформаційних технологій та застосування певних навичок роботи з персональним комп'ютером. З метою підготовки дошкільнят у закладі розроблено програму занять гуртка «Чарівні мандри в світ інформатики» для дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: підготовка дошкільників до навчання, інформаційні технології, безперервність і наступність навчання і виховання, адаптація.

Комп'ютер і діти-дошкільнята... Це питання нині розглядається в психології і педагогіці. Воно пов'язане з розвитком розумових здібностей дитини, обдарованістю, геніальністю. Як може вихователь за допомогою комп'ютера впливати на розвиток творчого потенціалу дитини, психологічно правильно розвинути її уяву, збагачуючи духовний і культурний рівень дітлахів, як він може досягнути якісного покращення процесів мислення і найкраще підготувати дітей до навчання у школі?

П'ятирічні діти виявляють великий інтерес до комп'ютера — його будови, функцій, можливостей. З огляду на потреби сучасних старших дошкільників у Базовому компоненті дошкільної освіти України цьому питанню присвячено цілий розділ варіативної складової «Комп'ютерна грамота». Освітня лінія «Комп'ютерна грамота» спрямована на опанування вихованцями старшої групи дитячого садка логіки роботи з комп'ютером, ознайомлення з можливостями обчислювальної техніки, сучасних інформаційних технологій і застосування певних навичок роботи з персональним комп'ютером. Паралельно до цього комп'ютер є засобом підвищення пізнавальної діяльності в період навчання грамоти.

Учителі Комунального закладу міжшкільного навчально-виробничого комбінату (КЗ МНВК) «Комп'ютерний центр», впроваджуючи Базову програму розвитку дитини дошкільного віку, орієнтуються на модернізацію освіти, переглядають багато сталих підходів на новаторство, творчість. Педагоги закладу зрозуміли, що у роботі з дошкільниками немає місця «шкільній» моделі навчання, не можна дітей перевантажувати інформацією.

З метою підготовки дошкільнят до вивчення нового шкільного предмету «Сходинки до інформатики» вчителем Рощиною Н. О. було розроблено програму занять гуртка «Чарівні мандри в світ інформатики» для дітей старшого дошкільного віку. Програма складена на основі Інструктивно-методичних рекомендацій «Про організацію роботи в дошкільних

навчальних закладах у 2012/2013 навчальному році» Міністерства освіти і науки України від 21.05.2012 №1/9–388, Базового компоненту дошкільної освіти, який є Державним стандартом дошкільної освіти України. Програма орієнтована на соціальну необхідність зміни знаннєвої орієнтації учнів старшого дошкільного віку в організації педагогічного процесу. Програма враховує особливості регіону, навчального закладу, індивідуальних можливостей дітей, їхніх здібностей, потреб розвитку та побажання батьків чи осіб, які їх замінюють.

Концепція програми «Чарівні мандри в світ інформатики» — сформувати уявлення дітей про світ, у якому кожна людина має доступ до комп'ютера як засобу обробки інформації, з метою подальшого використання комп'ютера у навчанні і праці.

Ідея програми: виховання покоління, з ранніх років психологічно підготовленого до користування комп'ютером у подальшому житті.

У закладі протягом останніх років було створено розвивальний простір для дітей дошкільного віку з використанням інформаційних технологій. Упровадження новітніх методів, форм навчання і виховання дошкільників на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволило забезпечити принцип наступності навчання, взаємодію в освітній роботі з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку.

Провідною ідеєю навчання п'ятирічок за освітньою лінією «Комп'ютерна грамота» в КЗ МНВК «Комп'ютерний центр» у 2011–2013 рр. є забезпечення безперервності й наступності навчання і виховання; гармонійне поєднання інтересів особистості, суспільства, держави, втілення сучасних педагогічних технологій в освіту, спрямованість інноваційних процесів розвитку освіти на особистість дитини, на розкриття її інтелектуальних, творчих здібностей, на задоволення інтересів і потреб у самовизначенні, на орієнтацію підростаючого покоління на здоровий спосіб життя.

Центральним аргументом на користь не просто предметного використання інформаційних технологій, а введення курсу комп'ютерної грамотності для дошкільників є принцип рівноправного доступу до освіти. Якщо суспільством ставиться завдання навчити дітей використовувати можливості обчислювальної техніки, вивчення комп'ютерів не може бути долею тільки старшокласників.

Завданнями навчання дітей-п'ятирічок за освітньою лінією «Комп'ютерна грамота» в КЗ МНВК «Комп'ютерний центр» у 2011–2013 рр. були:

- забезпечення досягнення дошкільниками високого рівня загального інтелектуального розвитку, необхідного для успішного навчання в школі і для всього подальшого життя;
- застосування комп'ютерних технологій для виявлення і підтримки обдарованих дітей;
- формування у дітей-п'ятирічок навичок практичної роботи із сучасним програмним забезпеченням;
- розвиток у дітей старшого дошкільного віку найпростіших технічних навичок і вмінь;
- виховання дітей на загальнолюдських цінностях (добро, милосердя, любов).

Педагогічне значення зацікавленості дітей до комп'ютера багатообразне й охоплює велику сферу розвитку індивідуальності дитини не тільки в дитячому віці, але й упродовж усього її життя. Упровадження комп'ютера у навчання дітей дошкільного віку приводить до корінної перебудови навчально-виховного процесу.

Пріоритет у роботі з дошкільниками в «Комп'ютерному центрі» надається не навчання, а розвитку й вихованню, формуванню життєздатної, гнучкої, свідомої, творчої людини.

Заняття дітей за комп'ютером охоплюють чотири взаємопов'язані компоненти: активне пізнання дітьми навколишнього світу; поетапне засвоєння ігрових способів, що все ускладнюються, і засобів розв'язання ігрових завдань: зміна предметно-знакового середовища на екрані монітора; активне спілкування дитини з дорослими та іншими дітьми. Заняття проводяться у підгрупах, 1–2 рази на тиждень, у першій половині дня. Вони будуються на ігрових методах і прийомах, що надає дітям можливість у цікавій, доступній формі засвоїти знання, розв'язати поставлені педагогом завдання. При цьому комп'ютер є потужним засобом підвищення ефективності навчання.

В основі методичного підходу проведення занять гуртка «Чарівні мандри в світ інформатики» для дітей старшого дошкільного віку покладено такі принципи:

- головна мета застосування комп'ютера під час навчання дошкільників має носити світоглядний, загальнокультурний характер, бути спрямованою на розвиток логічного мислення й особистості дитини взагалі. Попри це, важливим завданням є формування основ комп'ютерної грамотності в учнів, тобто, оволодіння основними поняттями інформатики з метою підготовки їх до навчання у школі;
- процес навчання має об'єднувати використання двох взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих функцій: комп'ютера як інструмента формалізації знань про предметний світ і комп'ютера як активного елемента предметного світу — пристрою вимірювання, відображення і впливу на предметний світ;

- процес навчання повинен об'єднувати розвиток логічного й образного мислення дитини, що можливе лише завдяки широкому використанню мультимедійних програмних засобів;

- зміст і методика викладання мають бути спрямовані на розвиток теоретичного мислення і здобуття дошкільниками відповідних практичних умінь і навичок;

- одним з основних принципів є застосування комп'ютера для розвитку творчих здібностей дитини і реалізації її самостійної діяльності;

- навчання основ комп'ютерної грамотності дошкільників допомагає швидше зруйнувати психологічний «бар'єр» між комп'ютером і дитиною. У дітей не виникає страху щось зламати, працюючи за комп'ютером. Він сприймається як звичайний пристрій для цікавої, інтелектуальної, пізнавальної гри. У цей час у дитини формуються елементи комп'ютерної грамотності, культура роботи за комп'ютером.

На заняттях гуртка «Чарівні мандри в світ інформатики» вчителі успішно розв'язують проблему адаптації маленької людини до реалій нового технологічного світу. У «Комп'ютерному центрі» діти з радістю вчаться роботі на комп'ютері, грають, на ділі доводять тісний взаємозв'язок між новою навчальною технологією і рівнем знань дитини й зацікавленості дошкільника. Комп'ютер став якісно новим об'єктом утворення середовища навчання.

Змістом освітнього процесу за освітньою лінією «Комп'ютерна грамота» в «Комп'ютерному центрі» стало отримання знань і вироблення навичок інформатичної компетенції у дітей-п'ятирічок. Результатом освітньої роботи стали обізнаність дітей зі способами керування комп'ютером за допомогою клавіатури, «миші», здатність розуміти і використовувати спеціальну термінологію (клавіатура, екран, програма, диск, клавіша, комп'ютерні ігри) і володіння елементарними прийомами роботи з комп'ютером у процесі виконання ігрових і навчально-розвивальних програм, створених для дітей дошкільного віку; уміння дотримуватись правил безпечної поведінки під час роботи з комп'ютером. Усе це сприяло підготовці дошкільнят до вивчення предмету «Сходінки до інформатики» у 2-му класі школи.

Заняття гуртка «Чарівні мандри в світ інформатики» будуються на основі бесід і практичних дій (спеціальних вправ, ігор дидактичного характеру з математичним, мовленнєвим, природничим, людинознавчим, образотворчим змістом) із чітким дотриманням встановлених санітарно-гігієнічних норм. Щоб навчальна діяльність була радістю, у закладі створена така організація навчання, за якою дитина стає активним учасником процесу засвоєння знань, тоді пізнавальний інтерес і задоволення від процесу і результату навчання дає моральний, психологічний комфорт, розуміння особистого успіху. У табл. 1 наведено порівняльні дані готовності дітей до школи.

Ми переконались у тому, що діти в 5–6 років успішно оволодівають навичками роботи на комп'ютері, розуміють головні поняття. Пізнавальна діяльність, самостійність, активність дитини, активно-пізнавальне ставлення її до навколишнього світу є головними аспектами навчання на заняттях за програмою «Чарівні мандри в світ інформатики».

Таблиця 1

Порівняльні кількісні дані готовності дітей до школи

Кількість дітей, %	Рівень готовності до школи	
	Відвідували заняття гуртка	Не відвідували заняття гуртка
Готових до навчання у школі	85	70
Умовно готові до навчання у школі	10	15
Не готові до навчання у школі	5	15

Використовуючи принцип ігрової діяльності дітей п'ятирічок, найчастіше заняття у закладі КЗ МНВК «Комп'ютерний центр» проводяться у вигляді захоплюючої гри. Це дозволяє постійно підтримувати інтерес дітей до навчання і роботи з комп'ютером. Ефективність занять полягає у високій пізнавальній активності дітей, а також у розв'язанні проблеми індивідуалізації навчального процесу. Ігрова форма проведення занять додатково мотивує дітлахів і сприяє засвоєнню теоретичного матеріалу, розвитку логічного й алгоритмічного мислення, виробленню практичних навичок роботи з комп'ютером.

Під час навчання дошкільників на заняттях гуртка «Чарівні мандри в світ інформатики» вчителі «Комп'ютерного центру» ставлять завдання — всебічний розвиток природних задатків дітей, художньо-творчих здібностей та інтелекту дошкільників. Велике значення вчителі «Комп'ютерного центру» приділяють розвитку творчих здібностей маленьких п'ятирічок під час навчання основам комп'ютерної грамотності. На заняттях майже кожного разу дітям пропонується малювати у середовищі графічних редакторів, що допомагає розкрити й розвинути їхні творчі здібності. Мета навчання дошкільників на заняттях із застосуванням елементів комп'ютерної графіки — сформувати творче мислення дитини, її художньо-графічні вміння і навички на якісно новому рівні з використанням такого універсального інструмента, як комп'ютер.

Заняття з елементами комп'ютерної графіки будуються на частій зміні діяльності з відривом від безпосередньої роботи за ПК. Саме такий тип занять відповідає віковим особливостям дітей. Дітям пропонується намалювати простенький малюнок (хатину, м'яч) і скласти алгоритм для виконання дій (рис. 1).

Аби зацікавити дітей, учитель на уроках із застосуванням комп'ютерної графіки розказує про Комп'ютерну країну, у якій живуть казкові персонажі — Котик і ведмедик Мишка, зробивши їх учасниками навчального процесу. Ставлячи один одному запитання й від-

Рис. 1. Завдання для вивчення теми «Виконання практичних завдань зі створення і розфарбовування малюнків»

повідуючи на них, ці персонажі допомагають дітям досягнути таємничий комп'ютерний світ. Котик — кмітливіший, ведмедик — наївний і не такий кмітливий, як його товариш. Юні художники одержують завдання: засобами графічного редактора Paint розфарбувати зображення на свій смак, користуючись палітрою фарб. Готові розфарбовані комп'ютерні малюнки діти розглядають, порівнюють, обговорюють з учителем.

Можна зробити висновки, що використання комп'ютерної графіки на заняттях з основ інформатики для дошкільників:

- не лише доповнює традиційні методи і прийоми навчання, але значно розширює можливості формування і розвитку художньо-творчих здібностей дітей;
- створює сприятливі умови для проведення естетотерапії з метою гармонізації психоемоційного стану дівчаток і хлопчиків;
- слугує розвитку у дітей нестандартного сприйняття довкілля й уміння відтворювати його у малюнках, декорі, формуванню творчого мислення, уяви, пізнавальної активності;
- створюються сприятливі умови для колективно-групової естетотерапії завдяки поєднанню слухання спеціальної гармонізованої музики, споглядання творів образотворчого мистецтва.

Працюючи за комп'ютером у середовищі графічного редактора, дитина має реальну змогу бачити на екрані результат своєї роботи, а у разі потреби — вносити зміни у композицію малюнка або відновлювати процес і динаміку творчості, створювати предмети, декоративні і тематичні малюнки і композиції, які у традиційних умовах, а надто на початковому етапі входження у світ образотворчого мистецтва, їй ще не по силі створювати через недостатню спрямованість графічних умінь і навичок, здійснювати контроль за послідовністю зображення, змінювати його і в процесі роботи почуватися вільно й розкуто, самостійно керувати пропонованою роботою і створювати свій власний малюнок, що додає віри в себе.

Організуючи роботу старшого дошкільника на комп'ютері, педагог має дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог, визначених нормативними документами: добре провітрювати приміщення (не менш, ніж двічі), стежити за відповідністю меблів вимогам: для першої ростової групи (1000–1150 мм) висота стільниці має дорівнювати 460 мм; стіл, розрахований на одну дитину, має бути завширшки не менш як 700 мм, завглибшки — 600–800 мм; стілець обов'язково має бути з вертикальною спинкою. Ноги користувача комп'ютера не повинні згинатися більш як на 90°, під столом має вистачати місця для вільного їх розміщення. Висоту стола зі стільцем слід добирати так, щоб напівзгинуті руки (наприклад, коли вони лежать на клавіатурі) спиралися або на стіл, або на підлокотник крісла. Хребет при цьому має бути прямим (неприродно нахилений стан хребта порушує легеневе дихання та кровообіг черевної порожнини). Варто спочатку в ігровій формі навчити дітей правильно сидіти за комп'ютером, утримуючи найбільш природну позу, а вже потім дозволяти їм працювати на ньому.

Робоче місце дитини слід підготувати так, щоб їй було зручно працювати з комп'ютером. Для цього треба перевірити розташування клавіатури і миші (чи не потребує робота з ними зайвого навантаження на різні групи м'язів, зайвих рухів). Монітор

розміщують так, щоб екран був на 10–15 см нижче від горизонтальної лінії погляду очей. Відстань від очей дитини до екрана має дорівнювати 40–80 см залежно від висоти символів на екрані.

Під час організації робочого місця дитини особливу увагу слід звернути на розмір і якість роботи «миші» як основного знаряддя, яким користується дитина. Негочна робота цього пристрою призводить до невідповідності переміщення вказівника на екрані рухами руки дитини, що дратує і викликає швидку втому. Не рекомендується використовувати «миші» старих моделей. Розмір «миші» має відповідати розміру руки дитини.

За санітарними нормами комп'ютери (монітори — екрани) встановлюються на відстані, не меншій за 1,2 м один від одного і не більше, ніж 0,8 м від батарей опалення. Загальне освітлення робочих місць у комп'ютерній залі має підтримуватись у межах 300–500 люкс. Норма площі на один комп'ютер становить не менше 6 м². Не можна встановлювати екрани комп'ютерів навпроти вікон. Природне світло має падати збоку, а штучне — згори. На вікнах мають бути штори або жалюзі. У комп'ютерному класі слід підтримувати певний рівень вологості повітря. Не можна допускати перевищення норм показників електростатичності у приміщенні, захищувати його сторонніми меблями, іграшками (особливо м'якими). Щодня слід проводити вологе прибирання приміщення.

Основна увага приділяється дотриманню старшими дошкільниками правил техніки безпеки. З цієї метою складається простий перелік правил користування комп'ютером, обов'язковий для всіх, і з використанням казкових персонажів обігрується кожне з них і всі разом.

Під час роботи дошкільника на комп'ютері загальне освітлення кімнати має наближатися до світіння монітора. Важливо стежити, щоб на екрані не було відблисків від вікон або освітлювальних приладів (щоб дитині не доводилось весь час крутити головою, аби розглянути зображення на різних ділянках монітора). Після закінчення варто провести комплекс фізичних вправ для профілактики зорової і статичної втоми. Це вправи з тренування акомодатції (найпростіша вправа — нанести на віконну шпильку кружечок діаметром 5–7 мм: дитина протягом кількох хвилин переводить погляд із кружечка — відстань його від очей приблизно 25–30 см — на віддалений предмет за вікном і знову — на кружечок). Для дітей із порушенням зору показання до занять із комп'ютером устанавлює офтальмолог.

Плануючи ігри і заняття з комп'ютером, слід урахувати багатофункціональність комп'ютерних програм. Вони допомагають дошкільникові здійснювати режисерську гру, стимулюють креативні здібності, гнучкість мислення, навчають грамоти, конструювання, математики, іноземної мови. За допомогою навчально-розвивальних програм старший дошкільник зможе збагатити свої уявлення і про навколишній світ, і про власне «Я».

Вікова специфіка потребує індивідуальної форми організації роботи дошкільника за комп'ютером. Вона будується як співпраця дорослого і дитини, що дає змогу користувачеві-дошкільнику, з одного боку, почуватися самостійним, а, з іншого, — відчувати підтримку дорослого. Важливо, щоб педагог і його вихованці ставилися до комп'ютера як до пізнавального, навчального інструмента, а не як до іграшки або полігона ігор. У ході роботи з ними варто виховувати інтелек-

туальні, вольові та емоційні якості особливості, культивувати звичку до свідомої і сумлінної праці, вправлятися в умінні долати труднощі, переживати радість пізнання та досягнення успіху. Доцільно надавати старшим дошкільникам право вибору, створювати умови для самостійної поведінки і творчої ініціативи, підтримувати їхнє прагнення експериментувати за доброзичливої і компетентної співучасті дорослих.

Результати освітньої роботи:

- обізнаність з комп'ютером, способами керування комп'ютером за допомогою клавіатури, «миші»;
- здатність розуміти і використовувати спеціальну термінологію (клавіатура, екран, програма, диск, клавіша, комп'ютерні ігри) й елементарні прийоми роботи з комп'ютером у процесі виконання ігрових і навчально-розвивальних програм, створених для дітей дошкільного віку;
- уміння дотримуватись правил безпечної поведінки під час роботи з комп'ютером.

Уроки з комп'ютерної грамотності роблять процес навчання дошкільників технологічнішим і результативнішим. Так, на цьому шляху є труднощі, є помилки, не уникнути їх і в майбутньому. Але є головний успіх — це палаючі очі дітей, їх готовність до творчості, потреба в одержанні нових знань і відчуття самостійності.

Україна увійшла у нове майбутнє — інформаційно-комунікативне суспільство ХХІ ст., у якому жити і творити нашим дітям. Вони повинні почувати себе в ньому сміливо і впевнено, і в цьому їм допоможе надійний друг — комп'ютер!

Роцина Н. А. Пропедевтичний курс «Волшебное путешествие в мир информатики» для старших дошкольников — необходимость сегодняшнего дня

Анотація. В статті розглядається проблема підготовки дошкільників к обучению в средней школе, к изучению нового предмета — «Ступеньки к информатике». Обучающая линия «Компьютерная грамота» Базового компонента дошкольного образования направлена на освоение воспитанниками старшей группы детского сада определённой логики работы с компьютером, знакомства с возможностями вычислительной техники, современных информационных технологий. С целью подготовки дошкольников разработано программу занятий кружка «Волшебное путешествие в мир информатики» для детей старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: подготовка дошкольников к учёбе, информационные технологии, непрерывность и последовательность обучения и воспитания, адаптация.

Література

1. Відерхольд А., Митцлафф Х., Грис У. // Информатика та освіта. — 2010. — №2. — С. 23–25.
2. Войтенко В. І., Грицюк Л. А., Каратаєва М. І. Підготовка дітей до школи. — К. : Знання, 2010.
3. Лаврентьєва Г. Готовність дитини до школи: складові успішного навчання. // Дошкільне виховання. — 2009. — №9. — С. 45–48.
4. Жалдак М. І. Яким бути шкільному курсу «Основи інформатики» // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2012. — №1. — С. 3–8.
5. Кивлюк О. П. Деякі психолого-педагогічні питання вивчення інформатики в молодших класах // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2010. — №2. — С. 38–41.
6. Левшин М. М. Аналіз досвіду вивчення інформатики в початкових класах // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2011. — №1. — С. 22–23.
7. Симонович С. А. Привабливий комп'ютер. — К. : Знання, 2012.
8. Яковлева І. М. Формування інтересу до математичних знань у дошкільників : — М., Знання, 2010.